

Térségi fejlődés és kedvezményezettségi kategória változások: kérdések, dilemmák, összefüggések

Varga Ágnes

egyetemi tanársegéd

Budapesti Corvinus Egyetem

Gazdaságföldrajz, Geoökonómia és Fenntartható Fejlődés Intézet

Áramlások a térgazdaságban

A területi elemzések elméleti és módszertani kérdései szekció

Kecskemét, 2018. október 18–19.

A MAGYAR REGIONÁLIS TUDOMÁNYI TÁRSASÁG XVI. VÁNDORGYŰLÉSE

BUDAPESTI CORVINUS EGYETEM

Problémafelvetés és kutatási kérdés

- Vajon az LHH-s térségek tudtak-e javítani pozíciójukon a 2007-13-as programozási ciklusban?
 - Vajon ennek megállapítására mennyire használhatók a kedvezményezettségi kategóriák lehatárolására szolgáló kormányrendeletek? (Problémák!)
 - Vajon hogyan korrelál a kormányrendeletek összevetéséből kirajzolódó pozíció javulás egy egységes módszertanon alapuló járásverseny esetén?
- Vajon a javulás elegendő volt-e az LHH körből történő kikerülésre?

Korm. rendeletek: 311/2007. (XI.17.) és 106/2015. (IV.23.)

2007-es kedvezményezett kistérségek besorolása			
2007-es kedvezményezettiségi kategóriák	Hátrányos helyzetű (komplex mutató értéke: az országos átlag alatt)	Leghátrányosabb helyzetű (a népesség 15%-a)	Leghátrányosabb helyzetű komplex programmal fejlesztendő (a népesség 10%-a)
Definíció	A komplex mutatója kisebb, mint az országos átlag	ahol az ország lakónépességének 15%-a él	ahol az ország lakónépességének 10%-a él
LAUI területi egységek száma	94	47	33
Módszertan	pontosításon alapuló komplex mutató		
Mutatócsoportok	5 csoport: gazdasági, infrastrukturális, társadalmi, szociális, foglalkoztatási		
2015-ös kedvezményezett járások besorolása			
2015-ös kedvezményezettiségi kategóriák	Kedvezményezett járás (komplex mutató értéke az országos átlag alatt)	Fejlesztendő járás (a népesség 15%-a)	Komplex programmal fejlesztendő járás (a népesség 10%-a)
Definíció	A komplex mutatója kisebb, mint az országos átlag	ahol az ország lakónépességének 15%-a él	ahol az ország lakónépességének 10%-a él
LAUI területi egységek száma	109	54	36
Módszertan	normalizáláson alapuló komplex mutató		
Mutatócsoportok	4 csoport: társadalmi és demográfiai, lakás- és életkörülmények, helyi gazdaság és munkaerő-piaci, infrastruktúra és környezeti		

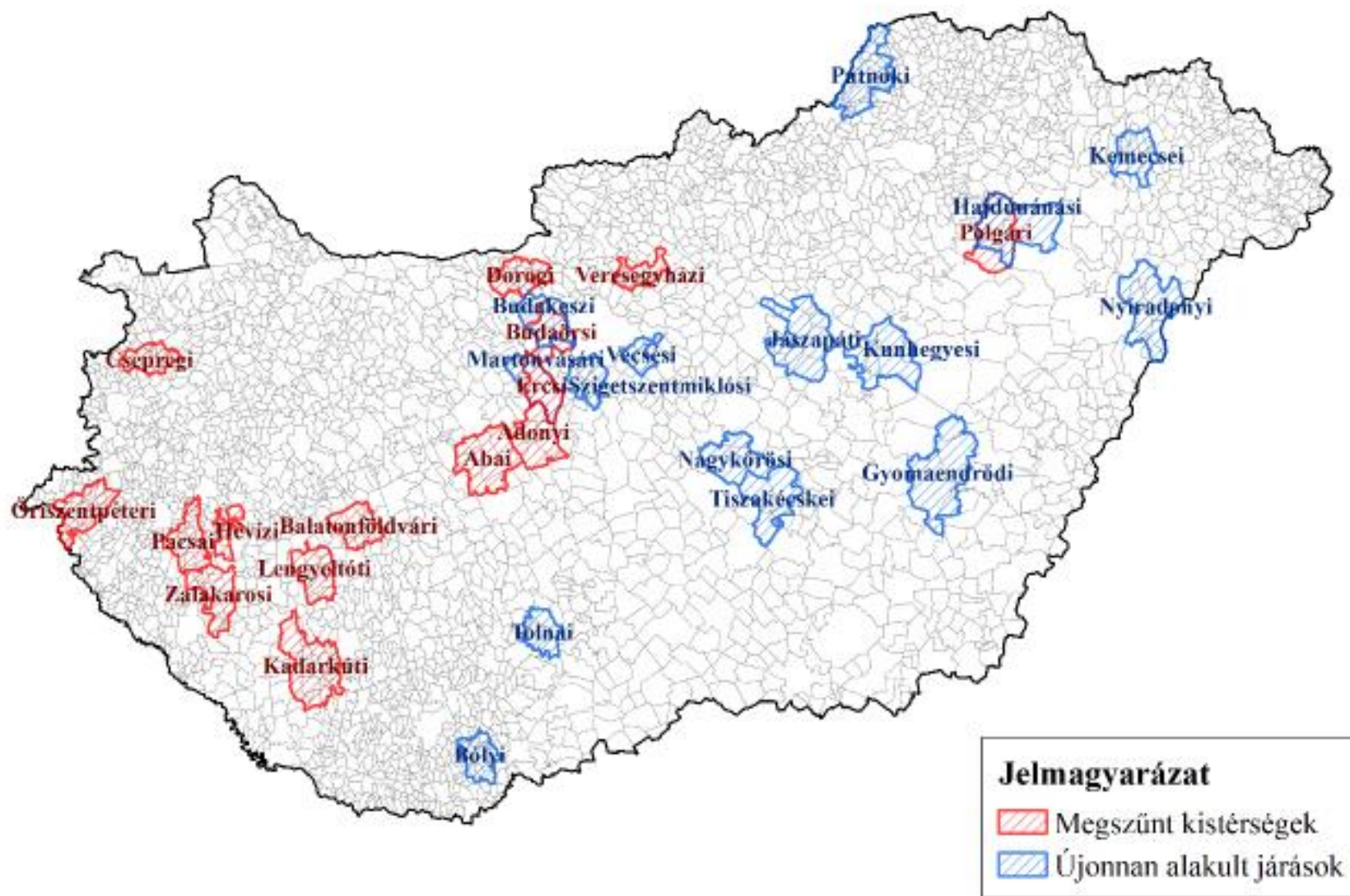
Probléma 1. – módszertani változások

- Változások a komplex mutató kiszámításában
 - Változók (32-ről 24-re) és dimenziók száma (5-ről 4-re)
 - Komplex mutatóhoz használt dimenziótlanító eljárás
 - Pontozásról normalizálásra

Probléma 2. –

Nevezéktani változások és forrásaik

Újonnan létrejött járás, új LAU1-es kzp.		Korábbi LAU1-es területi egység felbomlott, régi kzp. egy másik járás települése lett		Csak névváltozás, LAU1-es kzp. nem változott (Jelentős változás 7 esetén)	
Újonnan alakult járás (kzp neve azonos a járással)		Előző kistérségi kzp.	Új LAU1-es központ	Régi név	Új név
1. Bólyi	1. Mohács	1. Lengyeltóti	1. Fonyód	1. Abaúj–Hegyközi	1. Gönci
2. Budakeszi	2. Budaörs	2. Veresegyház	2. Gödöllő	2. Sásdi	2. Hegyháti
3. Gyomaendrődi	3. Szarvas	3. Polgár	3. Hajdúnánás	3. Bodroghközi	3. Cigándi
4. Hajdúnánási	4. Hajdúböszörmény	4. Kadarkút	4. Kaposvár	4. Derecske-Létavértesi	4. Derecskei
5. Jászapáti	5. Jászberény	6. Őriszentpéter	5. Keszthely	6. Jánoshalmi	5. Ibrányi
6. Kemecsei	6. Ibrány	7. Pacsa	6. Körmend	7. Ibrány–Nagyhalászi	6. Jánoshalmi
7. Kunhegyesi	7. Tiszafüred	8. Zalakaros	7. Zalaegerszeg	8. Jánoshalmi	7. Kapuvári
8. Nagykőrösi	8. Cegléd	9. Dorog	8. Nagykanizsa	9. Jánoshalmi	8. Kiskunfélegyházi
9. Nyíradonyi	9. Hajdúhadháza	10. Aba	9. Esztergom	10. Jánoshalmi	9. Mórachalmi
10. Putnoki	10. Ózd	11. Adony	10. Székesfehérvár	11. Jánoshalmi	10. Nyíregyházi
11. Szigetszentmiklósi	11. Ráckeve	12. Balatonföldvár	11. Dunaújváros	12. Jánoshalmi	11. Orosházi
12. Tiszakécskei	12. Kecskemét	13. Budaörs	12. Siófok	13. Jánoshalmi	12. Pannonhalmi
13. Tolnai	13. Szekszárd	14. Csepreg	13. Budakeszi	14. Jánoshalmi	13. Soproni
14. Vecsési	14. Monor		14. Kőszeg	15. Jánoshalmi	14. Szeghalmi

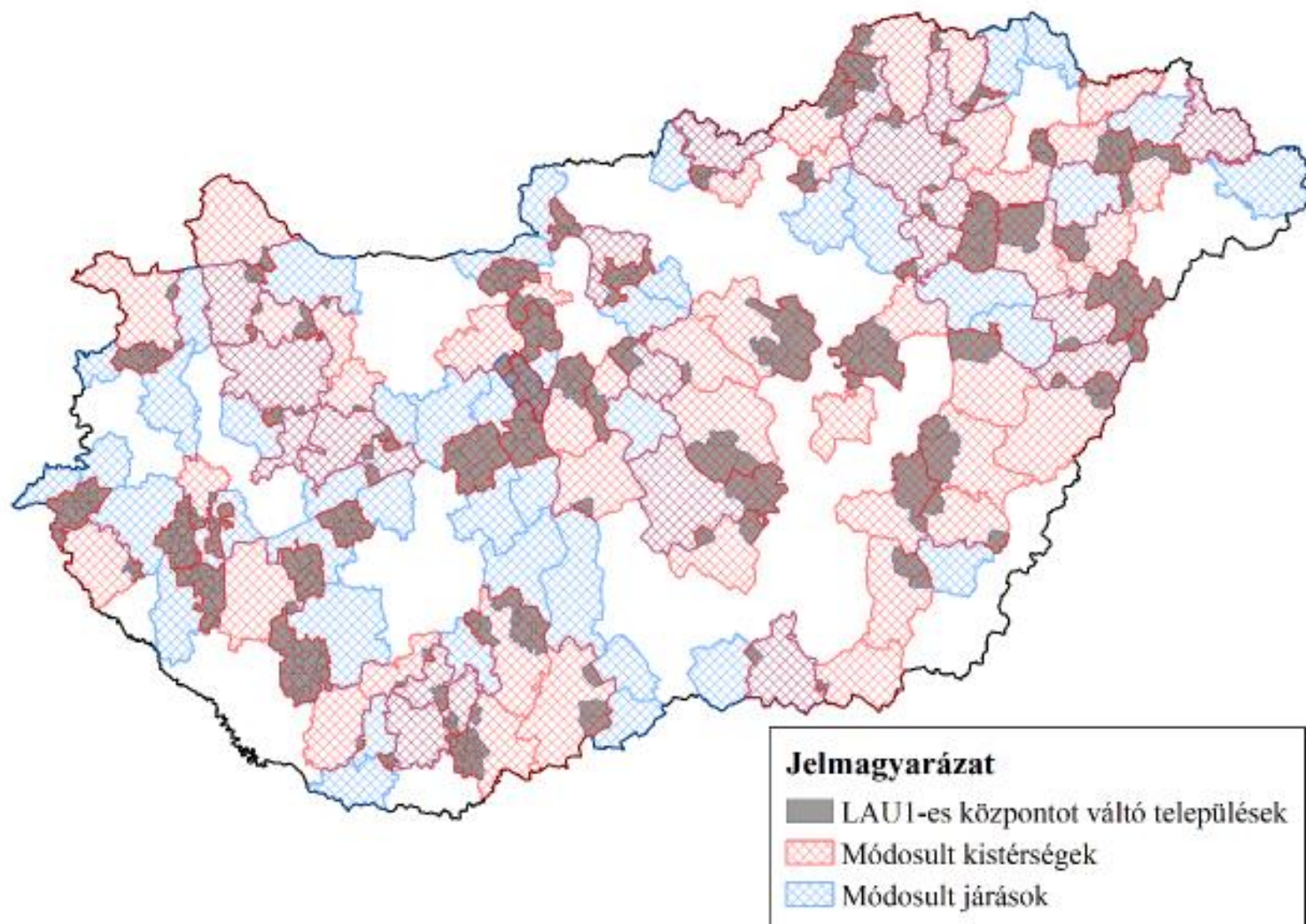
Forrás: Mészöly D., 2018

Mérleg folytatása ...

- Devecseri járás, amely 2007-es lehatárolásba még nem volt
- Budapest, ami egy kistérség volt, most 23 járás
- 158 (+1 Devecser) LAU1-es központ őrizte meg folytonosságát

Probléma 3. –

Településösszetétel változás folytonos LAU1-es központ esetén

Forrás: Mészöly D., 2018

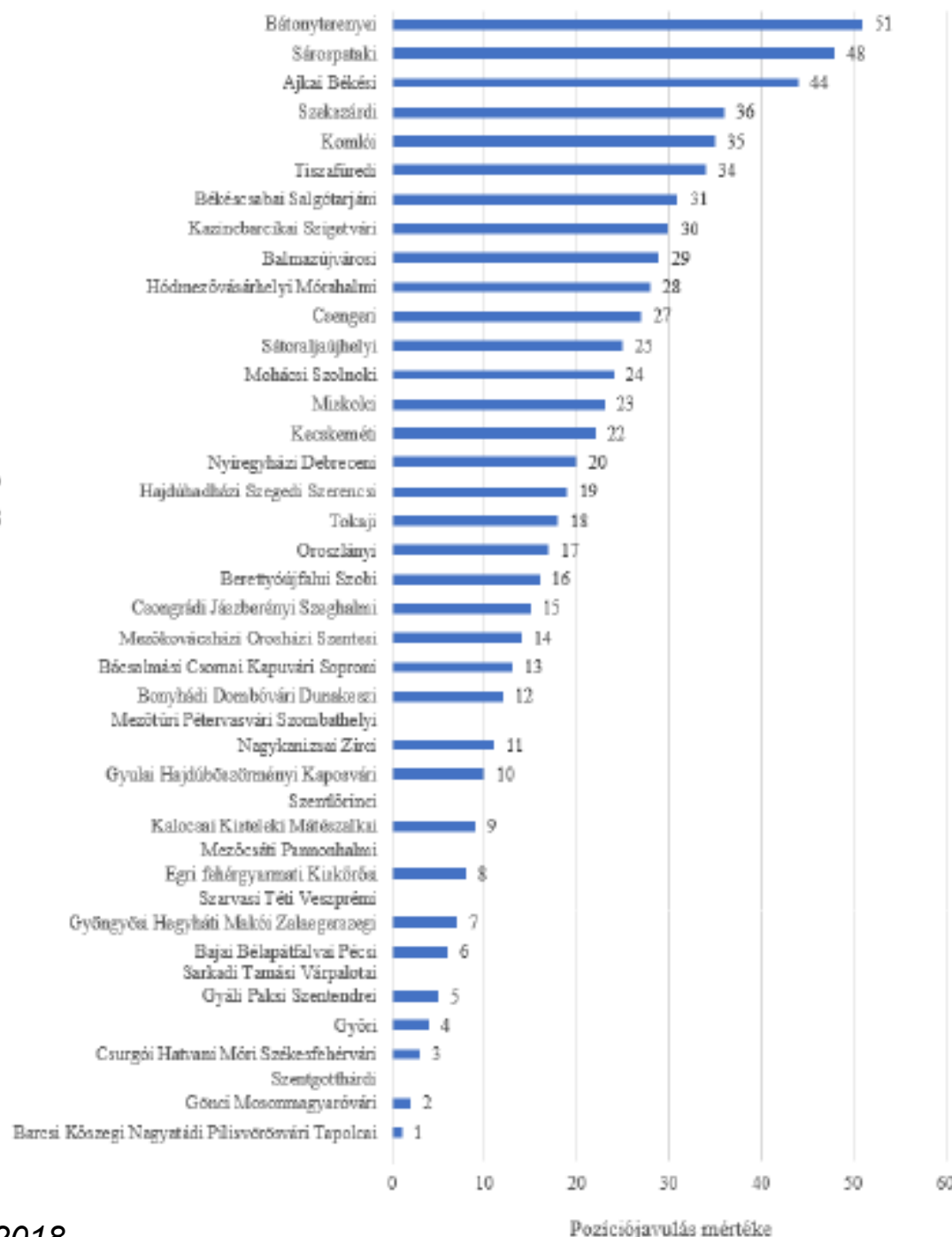
Településösszetétel változás

- A folytonos LAU1-es kzp-ok esetén → könnyen értelmezhető
- Felbomlóknál → azonosítható hová olvadtak be
- Újonnan létrejövőknél → azonosítható mely korábbi területegységből származnak településeik

Ha ezt mérlegre tesszük, akkor a következő látható...

Pozíció javulás a kedvezményezetttségi kategóriákat meghatározó kormányrendeletek alapján

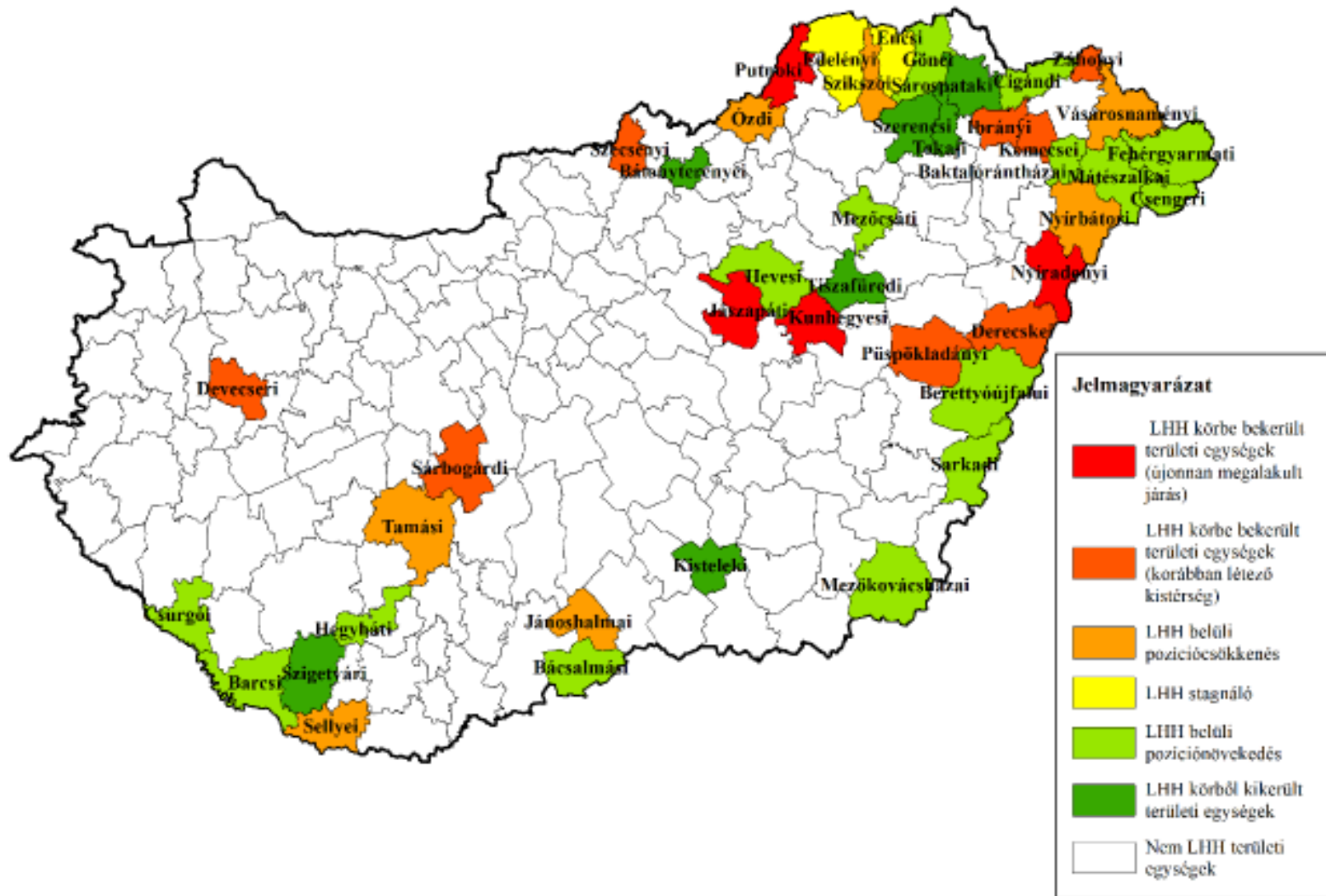
(Fentiekben vázolt kényszerítő tényezőkre alapozott kompromisszumok alapján)

2007 2015	Nem Kedvezményezett kistérség	Hátrányos helyzetű kistérség (országos átlag alatt)	Leghátrányosabb kistérség (népesség 15%-a)	Leghátrányosabb, komplex programmal fejlesztendő kistérség (népesség 10%-a)
Nem Kedvezményezett járás		Komlói	-	-
Kedvezményezett járás (országos átlag alatt)	Bajai, Balassagyarmati, Ceglédi, Celldömölki, Fonyódi, Hajdúszoboszlói, Kiskunfélegyházai, Lenti, Nagykátai, Pápai, Rétsági, Téti		Balmazújvárosi, Békési, Hajdúhadházi, Mórahalmi, Salgótarjáni	Bátorterenyei, Tiszafüredi, Sárospataki
Fejlesztendő járás (népesség 15%-a)	-	Enyingi, Füzesabonyi, Karcagi, Kiskunmajsai, Kunszentmiklósi, Nagyatádi, Nagykállói, Törökszentmiklósi, Vasvári		Kisteleki, Szerencsi, Szigetvári, Tokaji
Komplex programmal fejlesztendő járás (népesség 10%-a)	-	Sárbogárdi, Záhonyi	Derecskei, Ibrányi, Püspökladányi, Stécsényi	

Területi egységek	leghátrányosabb helyzetű, komplex programmal fejlesztendő kistérségek rangsora	Kedvezményezett, komplex programmal fejlesztendő járások rangsora	Pozíciójavulás mértéke	LHH körből kikerült	Település összetétel változása
Barcsi	28	29	1	Nem	Nem változik
Gönci	1	3	2	Nem	6 település-csatlakozás
Csurgói	22	25	3	Nem	Nem változik
Sarkadi	6	12	6	Nem	Nem változik
Tamási	30	36	6	Nem	Nem változik
Hegyháti	16	23	7	Nem	2 település-kiválás
Fehérgyarmati	9	17	8	Nem	1 település-csatlakozás
Mezőcsáti	7	16	9	Nem	Nem változik
Mátészalkai	26	35	9	Nem	Nem változik
Kisteleki	32	41	9	Igen	1 település-csatlakozás, 2 település-kiválás
Bácsalmási	11	24	13	Nem	2 település-csatlakozás
Mezőkovácsházai	4	18	14	Nem	Nem változik
Berettyóújfalu	17	33	16	Nem	4 település-kiválás
Tokaji	27	45	18	Igen	Nem változik
Szerencsi	19	38	19	Igen	2 település-kiválás
Csengeri	5	32	27	Nem	Nem változik
Szigetvári	23	53	30	Igen	1 település kiválás
Tiszafüredi	31	65	34	Igen	6 település-kiválás
Sárospataki	29	77	48	Igen	Nem változik
Bátonyterenyei	20	71	51	Igen	6 település-kiválás

Forrás: Mészöly D., 2018

Pozíció változása a jelenlegi járási szerkezetben azonos módszertannal

I. Demográfiai dimenzió

Élveszületések aránya (öt év átlaga, ‰)

Halálozások aránya (öt év átlaga, ‰)

Állandó odavándorlások aránya (öt év átlaga, ‰)

Állandó elvándorlások aránya (öt év átlaga, ‰)

Állandó népességből a 15-59 évesek aránya (%)

II. Életkörülmények dimenzió

0-2 évesre jutó bölcsődei férőhelyek száma (db/1000 fő)

1000 lakosra jutó rendszeres szociális segélyben részesítettek havi átlagos száma (‰)

1000 lakosra jutó személygépkocsik száma (db/1000 fő)

Utolsó öt év folyamán épített lakások átlagos alapterülete (m²/lakás)

Közcsatornába bevont lakások aránya (%)

III. Gazdasági dimenzió

Legfeljebb 8 osztályt végzett munkanélküliek aránya (‰)

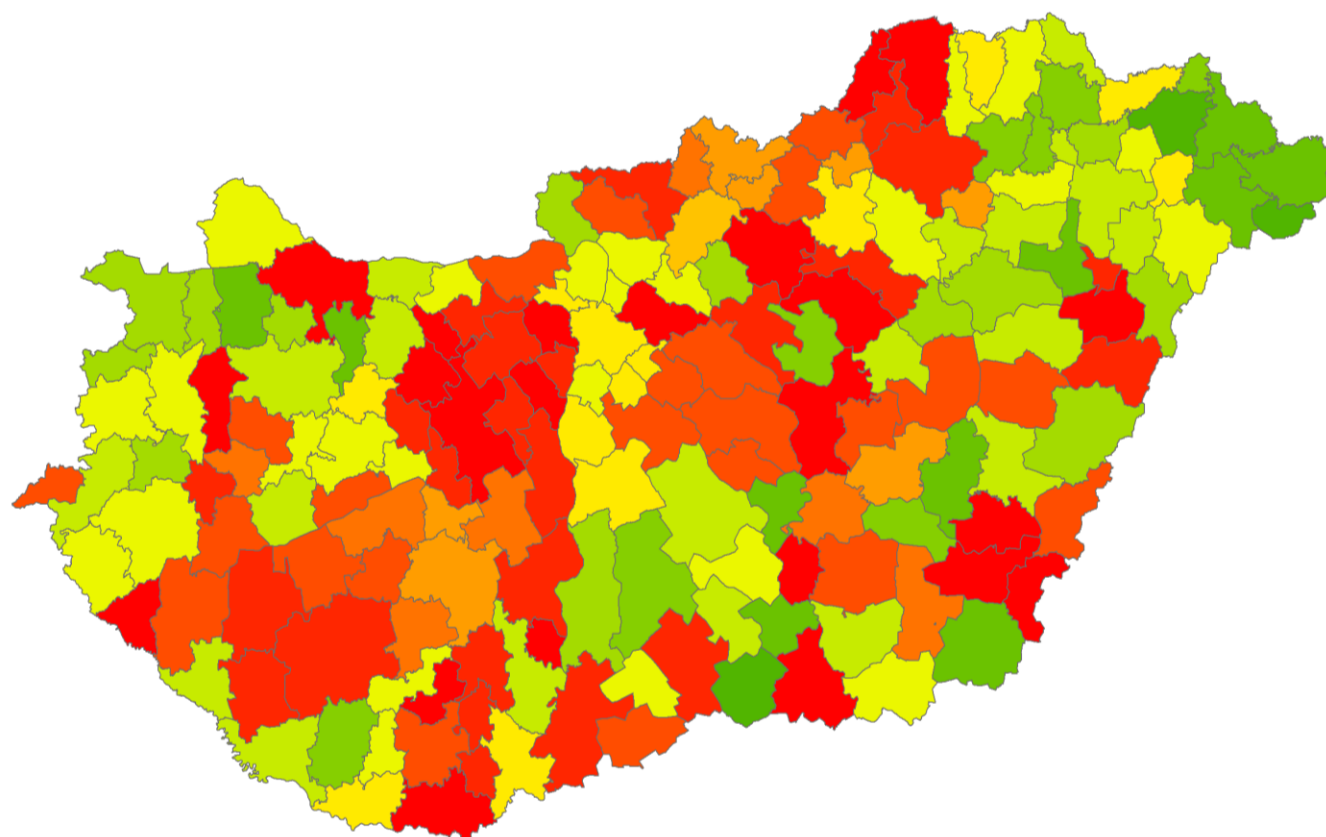
1000 lakosra jutó regisztrált vállalkozások aránya (db/1000 fő)

Egy lakosra jutó nettó jövedelem (Ft/fő)

Nyilvántartott álláskereső a munkaképes korú népességből (%)

Komplex mutató: normalizálással, 2006. és 2012. évre számítva, Budapest egy LAU1-es egység

ROMLOTT						STAGNÁLT	JAVULT					
(-30) és alatta	(-20)-(-29)	(-15)-(-19)	(-10)-(-14)	(-5)-(-9)	(-4)-(-1)	0	1-4	5-9	10-14	15-19	20-29	30 és felette
4	7	7	23	23	23	13	25	19	13	8	10	3

Jelmagyarázat

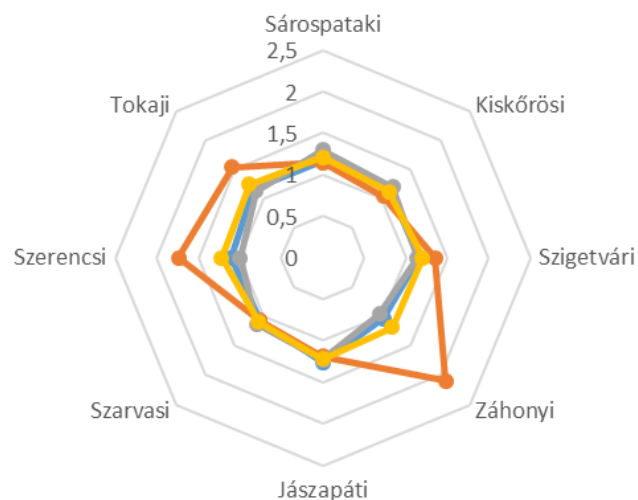
Pozíció változás mértéke

- 30 és felette
- 20-29
- 15-19
- 10-14
- 5-9
- 1-4
- stagnál
- (-1)-(-4)
- (-5)-(-9)
- (-10)-(-14)
- (-15)-(-19)
- (-20)-(-29)
- 30 és alatta

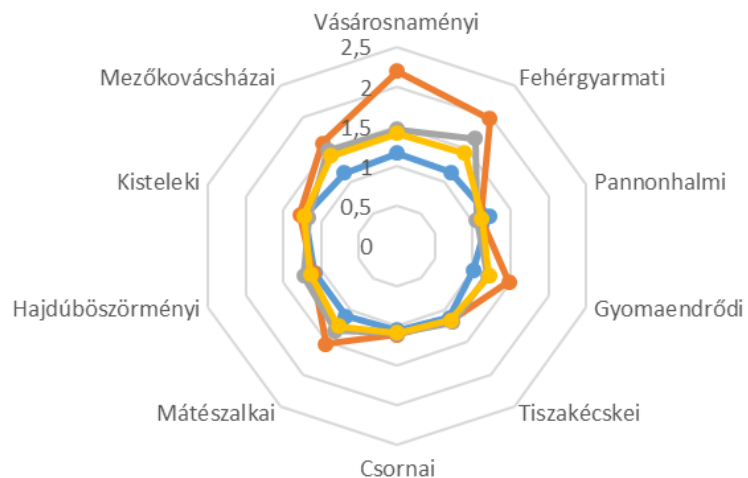
Pozíciójavulás értéke: 30 és felette

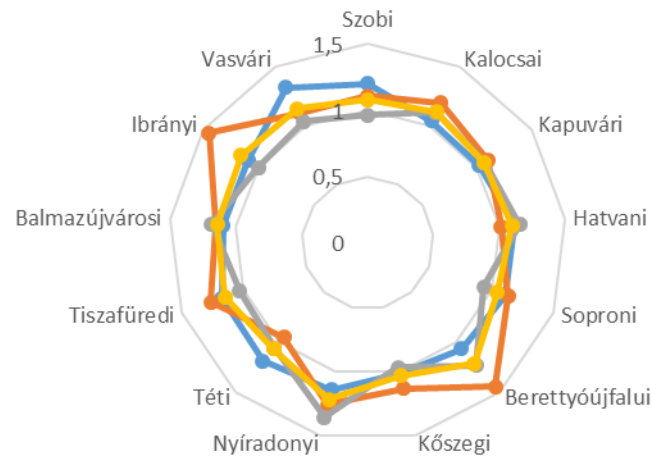
Pozíciójavulás értéke: 20-29

Pozíciójavulás értéke: 15-19

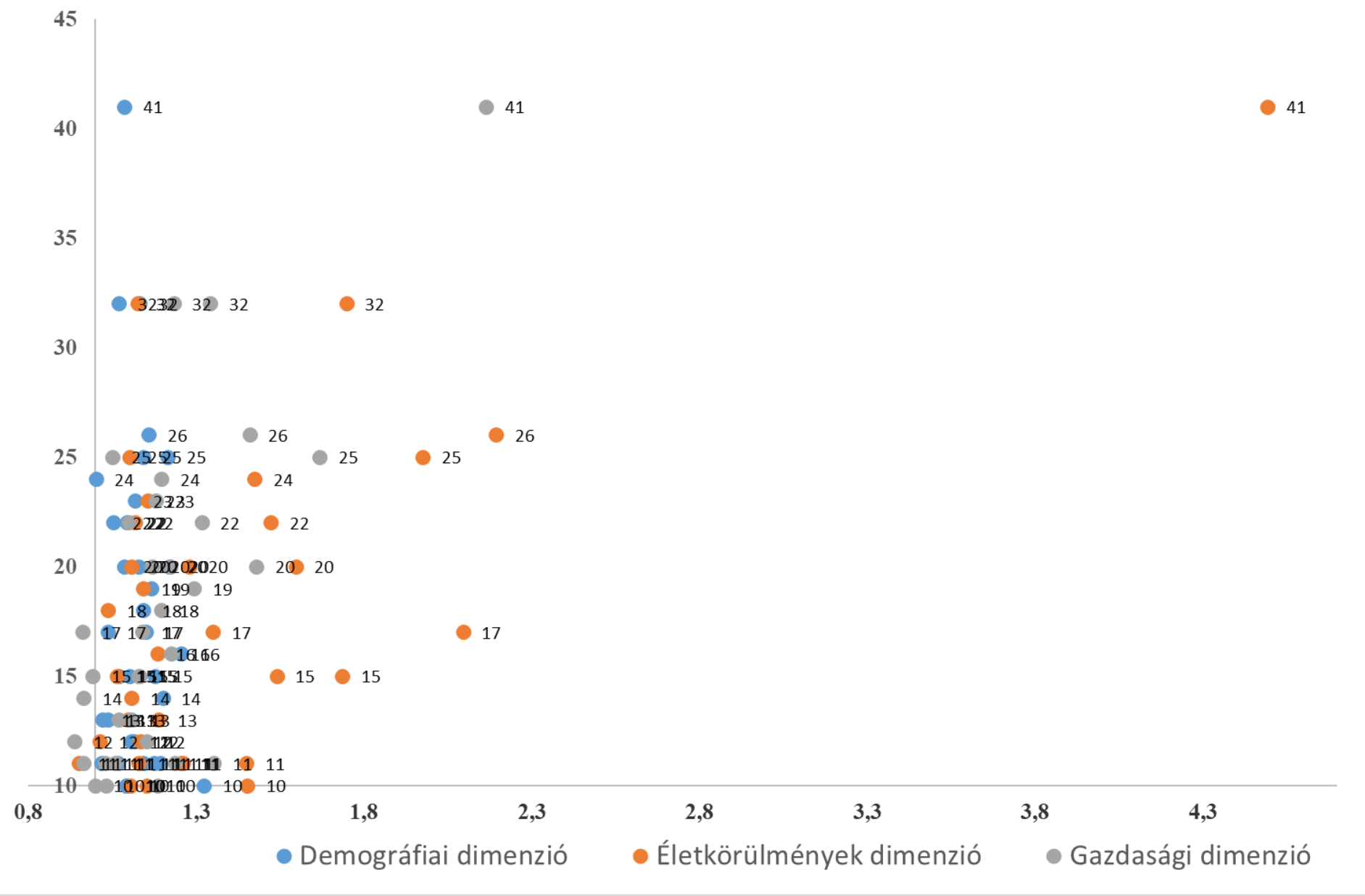
Pozíciójavulás értéke: 10-14

● Demográfiai dimenzió
 ● Életkörülmények dimenzió
 ● Gazdasági dimenzió
 ● Komplex mutató

BUDAPESTI CORVINUS EGYETEM

Szervezeti egység

járás	pozícióváltozás	Demográfiai dimenzió	Életkörülmények dimenzió	Gazdasági dimenzió	Komplex mutató
Cigándi	0	1,432700675	10,41216585	4,725525443	1,926448337
Csengeri	41	1,087928553	4,493422633	2,166288384	1,768414076

		2006		
		LHH10	LHH15	kívül
2012	LHH10	Bácsalmási (-13,6), Baktalórántházai (0,23), Berettyóújfalui (11,35) Cigándi (0,1), Derecskei (-6,27), Edelényi (-4,2), Encsi (0,4), Fehérgyarmati (25,34) , Gönci (1,3), Hegyháti (3,17), Hevesi (-4,11), Jánoshalmi (2,18), Kunhegyesi (7,15), Kunszentmártoni (-18,16), Mezőcsáti (7,19), Mezőkovácsházai (20,30) , Nyíradonyi (11,28), Nyírbátori (4,31), Ózdi (-10,10), Pétervásárai (-14,7), Putnoki (-2,9), Sarkadi (-10,12), Sellyei (0,5), Széchényi (-18,13), Szikszói (1,8), Tabi (-11, 14) Tokaji (15,33)	Bátonyterenyei (-21,24) Bélapátfalvai (-20,22) Füzesabonyi (-5,32) Nagyatádi (-9,26) Püspökladányi (-10,29) Salgótarjáni (-24,20) Siklói (-4,36) Tamási (-20,21)	Pásztói (-42,25)
	LHH15	Csengeri (41,44) Csurgói (8,40) Jászapáti (16,42) Mátészalkai (22,51) Szerencsi (15,43) Szigetvári (17,47) Vásárosnaményi (26,39)	Devecseri (-10,38) Ibrányi (10,46) Kemecsei (1,50) Letenyei (-1,37)	Dombóvári (-16,52) Enyingi (-21,48) Hajdúhadházi (-9,49) Karcagi (-14,41) Sárbogárdi (-18,45)
	kívül		Balmazújvárosi (10,62) Barcsi (8,55) Kisteleki (20,66) Sárospataki (19,70) Tiszavasvári (3,53)	összes többi

Zárójeles számok: első a pozíciójavulás, második 2012-es rangsorban elfoglalt pozíció

Konklúzió

- Bizonyos LHH kistérségek esetén minden lehatárolás és módszertan szerint jelentős pozíciójavulást láthatunk
 - Egyes esetekben elég volt az LHH10 körből történő kilépésre, más esetekben nem
- Kormányrendeletek alapján kirajzolódó és a saját módszertan alapján felállított sorrendekben tapasztalható szembeszökő különbségek lehetséges okai (hipotézis szinten):
 - Erős: változókör – javulás csak bizonyos addig feltűnően gyenge területen történt, amelyek kimaradtak a sajátból, viszont más területek abban javultak
 - Gyenge: településkör változás – csak bizonyos esetekben lehet jelentős
- Kormányrendeleteket érdemes arra használni, amire megalkották őket, és nem trendszerű folyamatokra történő következtetésre

Köszönöm a figyelmet!
varga.agnes@uni-corvinus.hu